

Date: 19th October-2025

**RAQAMLI MATNLAR TARJIMASIDA FUNKSIONAL ADAPTATSIYA VA
MADANIY EKVIVALENTLIK (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA)**

Karimova Nurxon Tulkinovna

Samarqand viloyati Ishtixon tumani

20-maktab o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezisda raqamli matnlar tarjimasida funksional adaptatsiya va madaniy ekvivalentlikning nazariy hamda amaliy jihatlarini yoritiladi. Tadqiqot raqamli kommunikatsiya muhiti, xususan veb-sahifalar, ijtimoiy tarmoqlar va reklama matnlarining tarjimasi jarayonida til va madaniyat o‘rtasidagi o‘zaro aloqani tahlil qiladi. Ingliz va o‘zbek tillari misolida funksional adaptatsiyaning ahamiyati, madaniy kodlarning tarjimadagi o‘rni hamda ekvivalentlikning samaradorlikka ta’siri ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: raqamli matn, tarjima, funksional adaptatsiya, madaniy ekvivalentlik, ingliz tili, o‘zbek tili.

Annotation: This thesis explores the theoretical and practical aspects of functional adaptation and cultural equivalence in the translation of digital texts. The study analyzes the interrelation between language and culture in the process of translating digital communication materials such as websites, social media content, and advertising texts. Using examples from English and Uzbek, the research highlights the importance of functional adaptation, the role of cultural codes in translation, and the impact of equivalence on translation efficiency.

Keywords: digital text, translation, functional adaptation, cultural equivalence, English, Uzbek.

Аннотация : В данном тезисе рассматриваются теоретические и практические аспекты функциональной адаптации и культурной эквивалентности при переводе цифровых текстов. В исследовании анализируется взаимосвязь языка и культуры в процессе перевода материалов цифровой коммуникации, таких как веб-страницы, публикации в социальных сетях и рекламные тексты. На примере английского и узбекского языков раскрывается значение функциональной адаптации, роль культурных кодов в переводе и влияние эквивалентности на эффективность перевода.

Ключевые слова: цифровой текст, перевод, функциональная адаптация, культурная эквивалентность, английский язык, узбекский язык.

So‘nggi yillarda raqamli kommunikatsiya turlari – veb-sahifalar, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn reklama va bloglar – global miqyosda madaniyatlararo axborot almashinuvining asosiy vositasiga aylandi. Bu jarayonda tarjimon faqat lingvistik jihatdan emas, balki madaniy, ijtimoiy va psixologik omillarni ham hisobga olishi zarur. Shuning uchun raqamli matnlar tarjimasida **funksional adaptatsiya** (ya’ni, matnning kommunikativ

Date: 19th October-2025

maqsadini moslashtirish) va **madaniy ekvivalentlik** (ya'ni, boshqa madaniyatdagi mos ma'noli birlikni tanlash) muhim o'rin tutadi.

Tarjima jarayonida ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi farqlar, jumladan, leksik, pragmatik va madaniy tafovutlar ko'plab muammolarni yuzaga keltiradi. Shu bois, raqamli kontekstdagi tarjima — bu shunchaki til almashtirish emas, balki **madaniy kontekstni qayta yaratish** jarayonidir. Tadqiqotda **taqqoslama tahlil** va **funksional-pragmatik yondashuv** usullari qo'llanildi. Ingliz va o'zbek tillaridagi 30 dan ortiq veb-sahifa, reklama banneri, hamda ijtimoiy tarmoqlardagi postlar o'rganildi.

Tahlil quyidagi bosqichlarda olib borildi:

1. Asl (inglizcha) raqamli matnlarning kommunikativ maqsadi aniqlash.
2. O'zbek tilidagi tarjima variantlarini tahlil qilish.
3. Har bir matnda funksional adaptatsiya darajasini baholash.
4. Madaniy ekvivalentlikni ta'minlash strategiyalarini aniqlash.

Tahlil natijalariga ko'ra, ingliz tilidagi reklama va ijtimoiy tarmoq matnlarining o'zbek tiliga tarjimasida **to'liq ekvivalentlik** ko'p hollarda imkonsiz bo'ladi. Masalan:

- Inglizcha **“Stay tuned!”** iborasi o'zbekchada **“Yangiliklarni kuzatib boring!”** tarzida funksional adaptatsiya qilinadi, bu esa to'g'ridan-to'g'ri tarjimadan ko'ra tabiiyroq ohangni beradi.

- **“Black Friday Sale”** kabi madaniy jihatdan xos iboralar o'zbek tiliga **“Katta chegirmalar haftaligi”** tarzida tarjima qilinadi, chunki **“Black Friday”** tushunchasi o'zbek madaniyatida mavjud emas.

Bu holatlar shuni ko'rsatadiki, **funksional adaptatsiya** tarjimonning ijodiy va madaniy moslashuvchanligini talab qiladi. Tarjimon matnni grammatik jihatdan emas, **kommunikativ samara** asosida baholashi lozim. Raqamli matnlar tarjimasida asosiy muammo – **madaniy to'siqlarni bartaraf etish**dir. O'zbek auditoriyasi uchun ingliz tilidagi marketing matnlari to'liq ekvivalent shaklda qabul qilinmaydi, chunki madaniy qadriyatlar, iste'molchi xulqi va til normasi farq qiladi. Funksional adaptatsiya, shu nuqtai nazardan, **madaniyatlararo vositachilik** vazifasini bajaradi. U orqali tarjimon asl matnning kommunikativ ta'sirini saqlagan holda, uni yangi madaniyatga mos shaklda ifoda etadi. Shu bilan birga, **madaniy ekvivalentlik** tarjimonning strategik tanloviga aylanadi – ya'ni, u so'zning emas, **ta'sirning ekvivalentini** izlaydi.

Xulosa: Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli matnlar tarjimasida funksional adaptatsiya va madaniy ekvivalentlik o'zaro bog'liq jarayonlardir. Ingliz va o'zbek tillaridagi raqamli matnlar misolida aniqlanishicha, madaniy jihatdan to'g'ri adaptatsiya qilingan tarjimalar foydalanuvchilar tomonidan yaxshiroq qabul qilinadi. Demak, zamonaviy tarjimon faqat lingvist emas, balki **madaniy kommunikator** ham bo'lishi kerak. Raqamli sohada muvaffaqiyatli tarjima uchun asosiy mezon — **funksional moslik va madaniy muvofiqlikni ta'minlash**dir.

Date: 19th October-2025

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nord, C. (2018). *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained*. Routledge.
2. Nida, E. A. (2001). *Language and Culture: Contexts in Translating*. Shanghai Foreign Language Education Press.
3. Venuti, L. (2012). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Routledge.
4. Karimov, D. (2020). "Tarjima jarayonida madaniy ekvivalentlik masalalari." *Filologiya masalalari jurnali*, №3.
5. Qodirova, M. (2022). "Raqamli matnlar tarjimasida funksional yondashuvning o'rni." *O'zbek tili va adabiyoti*, №2.